

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم پایه

گروه ریاضیات و کاربردها

مدل بازی مالیات بهینه تحت شرایط فرار از مالیات

(نقش قیود جریمه‌های مالیاتی در سیستم مالیات)

نگارش: زهرا اسکندری

استاد راهنما: دکتر حمیدرضا نویدی

استاد مشاور: دکتر علی طیب‌نیا

۱۳۹۰

تقدیر و تشکر

حمد و سپاس خدایی را که توفیق آموختن داد.

بدین وسیله تشکر و قدردانی می‌نمایم:

از زحمات کلیه استادان محترمی که مراد انجام این پایان نامه یاری نمودند به ویژه اساتید محترم راهنما

جناب آقای دکتر نویدی و جناب آقای دکتر طبیب‌نیا.

از مدیر عامل محترم دفتر مطالعات و تحقیقات مالیاتی وزارت اقتصاد و دارایی جناب آقای آقای و

محقق محترم جناب آقای خادم و جناب آقای اکبری.

از خانواده عزیزم، بالخصوص پدر و مادر عزیزتر از جانم....

و از تمام دوستان خوبم که خالصانه در کنارم بودند.

الهی، وای بر من اگر دانشم رهنم شود و کتابم حجابم!

چکیده

بروز پدیده فرار مالیاتی باعث شده تا درآمدهای مالیاتی کشورها همواره از آنچه برآورد می‌شود کمتر باشد، از جمله راهکارهای مشترک در دولت‌ها در مواجهه با این پدیده را می‌توان، ترغیب و تنبیه مودیان به طرق مختلف نام برد.

این پژوهش به دنبال تعیین تاثیر جریمه‌های مالیاتی بر درآمد مالیاتی دولت و کاهش تخطی مودیان در قالب دو مدل عامل و مامور و نظریه بازیها است.

نتایج بدست آمده حاکی از این واقعیت است که احتمال تخطی مودیان با هزینه بازرسی رابطه مستقیم و با جریمه رابطه عکس دارد.

به عنوان استفاده کاربردی از مدل‌های پیشنهادی، روند مالیاتی ایران در قالب عامل و مامور توصیف شده است.

کلمات کلیدی: مالیات بهینه، فرار مالیاتی، تبانی، جریمه.

فهرست مطالب

۱	کلیات تحقیق	۱
۲	۱.۱ بیان و ضرورت مسئله	۲
۴	۲.۱ اهداف تحقیق	۴
۴	۳.۱ فرضیه تحقیق	۴
۴	۴.۱ تعریف عملیاتی واژه‌های کلیدی تحقیق	۴
۱۲	مطالعه ادبیات پایه	۲
۱۳	۱.۲ مقدمه	۱۳
۱۴	۲.۲ ادبیات پایه‌ای	۱۴
۱۷	۳.۲ زمینه‌ها و تاثیرات فرارمالیاتی	۱۷
۱۹	۴.۲ فرارمالیاتی و تبانی	۱۹
۲۲	۵.۲ فرار مالیاتی و نظریه بازیها	۲۲
۲۶	۶.۲ خلاصه و جمع‌بندی	۲۶
۲۸	نگاهی بر نظریه بازیها	۳
۲۹	۱.۳ مقدمه	۲۹
۳۳	۲.۳ بازیهای پویا	۳۳
۴۱	۱.۲.۳ نمایش بازی‌های بسط یافته به فرم راهبردی	۴۱

۴۴	حل بازی‌های پویا با اطلاعات تمام	۲.۲.۳
۴۷	بازی‌های فرعی و تعادل تمام در بازی فرعی	۳.۲.۳
۵۰	بازی هماهنگ	۳.۳
۵۰	معرفی	۱.۳.۳
۵۱	تفاوت بازیهای هماهنگی با بازیهای همکارانه	۲.۳.۳
۵۱	انواع مختلف بازیهای هماهنگی	۳.۳.۳
۵۴	ناتوانی هماهنگی	۴.۳.۳
۶۰	خلاصه و جمع‌بندی	۴.۳
۶۲	۴ مدل درآمد مالیاتی	
۶۳	مقدمه	۱.۴
۶۴	مدل درآمد مالیاتی با استفاده از قاعده عامل و مامور	۲.۴
۶۴	شرح مفروضات	۱.۲.۴
۶۵	تعیین راهبردها و اهداف مختلف گروه	۲.۲.۴
۶۷	توصیف نوع عملکرد	۳.۲.۴
۷۱	جلوگیری از فرار مالیاتی و تبانی	۴.۲.۴
۷۳	توصیف مدل با دو سطح درآمدی	۵.۲.۴
۷۷	مدل درآمد مالیاتی ایران	۳.۴
۸۵	توصیف مدل با دو سطح درآمدی	۱.۳.۴
۸۸	مدل درآمد مالیاتی در قالب نظریه بازیها	۴.۴
۹۸	خلاصه و جمع‌بندی	۵.۴
۹۹	۵ جمع‌بندی و پیشنهادات	
۱۰۰	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۱.۵
۱۰۲	پیشنهادات	۲.۵

لیست تصاویر

۱۵	فرارمالیاتی	۱.۲
۳۶	بازی بسط یافته دو شرکت تبلیغاتی A و B	۱.۳
۳۸	درخت بازی با مجموعه اطلاعاتی	۲.۳
۴۰	فرم بسط یافته بازی دو شرکت P و C	۳.۳
۴۶	برآیند برگشت به عقب	۴.۳
۴۸	نمایش بازی فرعی	۵.۳
۴۹	بازی فرعی در فرم بسط یافته با اطلاعات ناتمام	۶.۳
۹۲	بازی پویا فرارمالیاتی	۱.۴
۹۴	بازی فرعی پویا فرارمالیاتی	۲.۴
۹۵	زیر بازی فرعی	۳.۴
۹۷	زیر بازی فرعی بسط یافته	۴.۴

لیست جداول

۲۴	جدول پیامد چورکن	۱.۲
۲۶	تحقیقات پایه چهارگروه اصلی	۲.۲
۳۹	جدول پیامد بازیکنان	۱.۳
۴۲	جدول پیامد بازیکنان	۲.۳
۴۳	جدول پیامد بازیکنان	۳.۳
۴۴	جدول پیامد بازیکنان	۴.۳
۵۰	جدول پیامد بازیکنان	۵.۳
۵۲	جدول پیامد بازیکنان	۶.۳
۵۲	جدول پیامد بازیکنان	۷.۳
۵۳	جدول پیامد بازیکنان	۸.۳
۵۴	جدول پیامد بازیکنان	۹.۳
۵۶	جدول پیامد بازیکنان	۱۰.۳
۵۸	جدول پیامد بازیکنان	۱۱.۳
۶۰	جدول پیامد بازیکنان	۱۲.۳
۹۵	جدول پیامد در زیر بازی فرعی ۱	۱.۴
۹۷	جدول پیامد در زیر بازی فرعی ۱	۲.۴

مقدمه

معرفی موضوع و اهمیت آن

طبق تعریف صندوق بین المللی پول در راهنمای نظام بین المللی طبقه بندی بودجه ای آمارهای مالی دولت، مالیات ها عبارتند از: وجوه اجباری، غیرجبرانی و غیرقابل برگشتی که دولت برای مقاصد عمومی مطالبه می کند. درآمدهای مالیاتی، بهره های تعلق گرفته به مالیات های معوقه و جرائم مربوط به پرداخت نکردن یا تاخیر در پرداخت مالیات ها را بر می گیرد. هرگونه وجهی که علاوه بر هزینه های ارائه یا توزیع خدمت از سوی دولت به پرداخت کننده تحمیل می شود، در این مقوله می گنجد. [۴۱] اما در مقابل آن، پدیده فرار مالیاتی به اهمیت و قدمت خود مالیات وجود دارد که همواره سیاست های مالیاتی را تحت تاثیر خود قرار داده است. به طوریکه تنظیم و ارائه راهبردهایی جهت کاهش و جلوگیری از این پدیده خود به تنهایی یکی از مهمترین سیاست های مالیاتی هر کشور به شمار می آید. موضوع تعامل بین مودیان و ارگان متصدی مالیات، بر اساس متغیرها و عوامل گوناگون، واکنش های متفاوتی از دو گروه یاد شده انعکاس می دهد که شناخت و پیش بینی آنها کمک شایانی به کاهش و جلوگیری از فرار مالیاتی خواهد کرد.

از اینرو ارائه مدل هایی که همخوانی بیشتر با شرایط مالیاتی یک کشور دارد و بررسی عوامل مختلف تاثیر گذار بر آن از جایگاه ویژه ای برخوردار است. این تحقیق به دنبال ارائه مدلی است که در آن تاثیر افزایش نرخ جریمه را بر تخطی مالیاتی و درآمد مالیاتی دولت بررسی نماید. اما بسته به اینکه دولتها قبل و یا بعد از جمع آوری گزارشات ممیزین، تصمیمات لازم برای چگونگی ممیزی را اتخاذ نمایند، مدل های موجود مالیاتی را به دو دسته عامل و مامور^۱، نظریه بازیها تقسیم می نمایند. مدل های عامل و مامور مدل هایی هستند که در آنها دولتها قبل از جمع آوری گزارشات ممیزین، تصمیمات لازم برای چگونگی ممیزی را اتخاذ می نمایند. در مقابل مدل های نظریه بازیها مدل هایی هستند که دولتها بعد از جمع آوری گزارشات ممیزین تصمیمات راجع به نحوه ممیزی را می گیرند. بنابراین در این تحقیق، دو مدل مختلف فرار مالیاتی ارائه شده است.

^۱ Principal-Agent Framework.

ساختار تحقیق

همانطور که ذکر شد، این تحقیق به دنبال ارائه مدلی است که در آن تاثیر افزایش نرخ جریمه را بر تخطی مالیاتی و درآمد مالیاتی دولت بررسی نماید. به این منظور در فصل اول ابتدا مسائل مورد بررسی معرفی گردیده و پس از بیان ضرورت و اهمیت مسئله اهداف و فرضیه مورد نظر مطرح شده‌اند. در انتها نیز به تعریف عملیاتی واژگان کلیدی پرداخته شده است.

پس از بیان کلیات تحقیق در فصل اول، ادبیات موضوع در فصل دوم مورد بررسی قرار گرفته است. به این منظور ابتدا تحقیقات پایه‌ای مطرح و سپس به بررسی زمینه‌ها و عوامل موثر بر فرار مالیاتی و ارتباط آن با تبانی پرداخته شده است. در نهایت تحقیقات صورت گرفته در قالب نظریه‌بازیها مطرح شده است.

پس از اشراف به موضوع و روشن شدن مسئله، در فصل سوم بازیهای مرتبط و روش‌های حل آنان بررسی شده است.

در فصل چهارم در قسمت اول، مدل درآمد مالیاتی در چهارچوب عامل و مامور واسین به شرایط تبانی بسط و متغیرهای مربوطه محاسبه شده است. سپس بین آن و شرایط مالیاتی ایران همخوانی ایجاد شده است. در قسمت دوم، مدل درآمد مالیاتی با استفاده از بازیهای پویا ارائه شده است. در نهایت در فصل پنجم، به جمع‌بندی مطالب، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات پرداخته شده است.

فصل ۱

کلیات تحقیق

۱.۱ بیان و ضرورت مسئله

گسترش تعهدات یک دولت در عرصه‌های اقتصادی و اجتماعی، هزینه‌های دولت را با روندی افزایشی مواجه ساخته است و تامین مالی چنین هزینه‌هایی منابع درآمدی مطمئن و عمده‌ای را طلب می‌کند. از آنجا که درآمدهای عمومی کشور بیشتر متکی به نفت است و دیر یا زود این منبع سرشار از درآمد تقلیل خواهد یافت، دولت ناچار است برای تامین هزینه‌های خود بدنبال منابع جایگزین باشد.

امروزه، از میان منابع درآمدی مختلف، درآمدهای مالیاتی ازبهترین، سالمترین و مطمئن‌ترین روشهای تامین مخارج دولت‌ها می‌باشد و دستیابی هر چه بیشتر به این درآمد تحت یک سیستم مالیاتی منصفانه و کارا از اهمیت بالایی برخوردار است. لذا شناخت منابع مالیاتی و راههای اخذ مالیات یکی از دغدغه‌ها و ابزارهای مهم سیاست مالی در هر دولت و جامعه می‌باشد.

از طرفی وجود پدیده‌ی انکارناپذیر فرار مودیان مالیاتی از پرداخت مالیات متعلقه با توسل به روشهای مختلف این امر مهم را در هر جامعه و دولتی با مشکلات جدی روبرو کرده است، به طوریکه تنظیم و ارائه راهبردهایی جهت کاهش و جلوگیری از این پدیده خود به تنهایی یکی از مهمترین سیاست‌های مالیاتی هر کشور به شمار می‌آید.

از جمله راهکارهای مشترک در دولتها در مواجهه با این پدیده می‌توان از بالا بردن سطح فرهنگ

مالیاتی، تنظیم آئین نامه‌ها و مقررات مختلف در مراحل مختلف یک ممیزی، ترغیب و تنبیه مودیان به طرق مختلف و... نام برد. در این بین تنبیه مودیان از طریق جریمه‌های مختلف یکی از موثرترین روشها در برخورد با مودیان متخلف محسوب می‌شود که از یک سو سبب تنبیه آنها و از سوی دیگر با تنظیم ضرایب موثر سبب افزایش درآمدهای مالیاتی دولت می‌شود.

از سوی دیگر در میان علوم مختلف نظریه بازی‌ها حوزه‌ای از ریاضیات کاربردی است که در بستر علم اقتصاد توسعه یافته و به مطالعه رفتار راهبردی بین عوامل عقلانی می‌پردازد. رفتار راهبردی، زمانی بروز می‌کند که مطلوبیت هر عامل، نه فقط به راهبرد انتخاب شده توسط خود وی بلکه به راهبرد انتخاب شده توسط بازیگران دیگر هم بستگی داشته باشد.

پیروزی در هر بازی تنها تابع یاری شانس نیست بلکه اصول و قوانین ویژه‌ی خود را دارد و هر بازیکن در طی بازی سعی می‌کند با به کارگیری آن اصول خود را به برد نزدیک کند.

نظریه بازی تلاش می‌کند تا رفتار ریاضی حاکم بر یک موقعیت راهبردی (تضاد منافع) را مدل سازی کند. این موقعیت زمانی پدید می‌آید که موفقیت یک فرد وابسته به راهبردهایی است که دیگران انتخاب می‌کنند. هدف نهایی این دانش یافتن راهبرد بهینه برای بازیکنان است.

در این تحقیق به دنبال آن هستیم تا با استفاده از علم نظریه بازیها و با توجه به بازیهای رقابتی و هماهنگی، مدلی جهت رقابت و یا هماهنگی میان مودیان مالیاتی و دولت در فرار از مالیات ارائه کرده و راهبرد بهینه دولت را در مواجهه با این پدیده بوسیله یک نگاه دوجانبه به جریمه‌های مالیاتی به عنوان یک فرصت مالیاتی در جهت افزایش درآمد عایدی کشور و یک بازدارنده در جهت کاهش میزان تخلفی مودیان مالیاتی تعیین نماییم و مشخص نماییم تحت چه شرایطی درآمد عایدی حاصل از جریمه دولت می‌تواند بیشترین مقدار را داشته باشد در حالی که سیاست اساسی جلوگیری از تخلفات مودیان است.

۲.۱ اهداف تحقیق

هدف اصلی:

ارائه مدلی ساده جهت تعیین راهبرد اساسی دولت در جهت افزایش درآمد مالیاتی در حضور پدیده‌های تبانی و فرار مالیاتی اشخاص حقوقی.

اهداف فرعی:

- تعیین نرخ بهینه مالیات .
- تعیین احتمال بهینه کشف تخطی مالیاتی.
- تعیین ضریب بهینه تشویق ممیزین .

۳.۱ فرضیه تحقیق

با در نظر گرفتن عوامل مشارکتی مودیان و دستگاه مالیاتی به راهبرد برد- برد دست خواهند یافت.

۴.۱ تعریف عملیاتی واژه‌های کلیدی تحقیق

مالیات^۱: طبق تعریف صندوق بین المللی پول در راهنمای نظام بین‌المللی طبقه‌بندی بودجه‌ای آمارهای مالی دولت، مالیات‌ها عبارتند از: وجوه اجباری، غیرجبرانی و غیرقابل برگشتی که دولت برای مقاصد عمومی مطالبه می‌کند. درآمدهای مالیاتی، بهره‌های تعلق گرفته به مالیات‌های معوقه و جرائم مربوط به پرداخت نکردن یا تاخیر در پرداخت مالیات‌ها را بر می‌گیرد. هرگونه وجهی که علاوه بر هزینه‌های ارائه یا توزیع خدمت از سوی دولت به پرداخت‌کننده تحمیل می‌شود، در این

^۱ Tax.

مقوله می‌گنجد. [۴۱]

واژه مالیات که از مال گرفته شده از نظر فرهنگ‌شناسان در معانی زیر بکار برده شده است: (اجرو پاداش) (زکات مال) (در جریمه‌ای که حکومت به مناسبت ارتکاب جرائم ویژه از مرتکبین می‌گیرد) (باج) (خراج) و بالاخره مالی که دولت‌ها بطور سالانه از شهروندان خود می‌گیرند. اما در اصطلاح اقتصاددانان جدید مالیات اینگونه تعریف شده است: مالیات مقدار پول و یا مالی است که شهروندان یک کشور طبق قانون به دولت خود می‌پردازند تا در جهت اداره امور کشور تامین کالاها و خدمات عمومی و ضروری تضمین امنیت و دفاع همگانی و عمران و آبادانی توسط دولت مورد بهره‌برداری قرار بگیرد. [۱۴]

پرداختی است الزامی و بلاعوض. مالیات ممکن است به شخص، موسسه، دارایی و غیره تعلق گیرد. چنین تعریفی پرداخت‌های تامین اجتماعی را هم در بر می‌گیرد، حال آن که بر حسب مقررات و عرف مالیاتی ایران اصطلاح مالیات پرداخت‌های اخیر را شامل نمی‌گردد.

مالیات مستقیم^۲: بدون هیچ واسطه‌ای روی درآمد و یا دارایی افراد و یا سازمان‌ها و موسسات اقتصادی بسته شود و توسط مامورین دولتی بطور مستقیم وصول شود. مانند مالیات سرانه‌ای که دولت بر اساس افراد ساکن در کشور و طبق آمار افراد هر خانوار می‌گیرد و یا مالیاتی که دولت بطور مستقیم از حقوق کارمندان خود کسر می‌کند.

مالیات مستقیم اگر بر اساس میزان دارائی و یا درآمد اشخاص و موسسات استوار باشد و شامل درآمدهای سطح پائین نگردد در تامین عدالت اجتماعی نقش بسزایی خواهد داشت. [۳۲]

مالیات غیرمستقیم^۳: آنست که با واسطه و بطور غیرمستقیم از اصل درآمد شهروندان گرفته می‌شود و اغلب پرداخت‌کننده می‌تواند آنها را به اشخاص دیگری منتقل کند و خود وسیله پرداخت مالیات باشد.

به طور مثال عوارض گمرگی که بر ورود و صدور کالاها بسته می‌شود زیرا واردکننده کالا به میزان عوارضی که از این بابت به دولت می‌پردازد به نرخ فروش کالا در بازارهای داخلی می‌افزاید و یا

^۲ Direct Tax.

^۳ Indirect Tax.

صادرکنندگان کالاهای داخلی به خارج که در هنگام خرید و فروش میزان عوارضی را که باید بابت صدور کالا بپردازند از نظر دور نمی‌دارند. [۳۲]

مالیات تصاعدی^۴: به این معنی است که آنانی که از درآمد بیشتری برخوردارند بصورت تصاعدی، مالیاتش افزایش یابد و درصد بیشتری از درآمد را بایستی به عنوان مالیات پرداخت کنند. در نوع تصاعدی ثروتمندان به مراتب بیشتر از فقرا مالیات می‌پردازند و قشرهای فقیر جامعه در بلند کردن اهرم سنگین مالیات سهم بسیار کمتری دارند. [۳۲]

مالیات تنازلی^۵: عکس روش تصاعدی است. یعنی نظام مالیاتی کشور بگونه‌ای تنظیم شده است که هر چه درآمد پائین‌تر باشد مالیات با نرخ بالاتری باید بپردازد و در برابر آنانی که از ثروت بیشتری برخوردارند مالیات با نرخ کمتری می‌پردازند. [۳۲]

مالیات تناسبی^۶: حد میانگین روش‌های تصاعدی و تنازلی است. یعنی درآمدهای بالا و درآمدهای پائین هر دو نرخ ثابتی از درآمد را به عنوان مالیات می‌پردازند. [۳۲]

مالیات علی‌الراس^۷: شیوه تشخیص علی‌الراس ابتدایی‌ترین روش تشخیص مالیات است. در این روش مامور تشخیص پس از تحقیقات و بررسی‌های لازم و کسب اطلاعات مورد نیاز از مراجع مربوط، درآمد مشمول مالیات مودی را براساس قرائن و ضرایب مالیاتی تعیین می‌نماید. [۲۷]

خودتشخیصی^۸: یکی از روش‌های تشخیص مالیات است که در مقابل روش علی‌الراس است. در روش خودتشخیصی، مالیات به جای آنکه توسط سازمان مالیاتی تشخیص و وصول شود، توسط شخص مودی محاسبه و پرداخت می‌شود.

^۴ Progressive Tax.

^۵ Rogressive Tax.

^۶ Proportional Tax.

^۷ Self-Assessment

لازم به توضیح است که در برخی مواقع اصطلاح خودتشخیصی با واژه خوداظهاری مترادف می‌شود. در حالیکه خود تشخیصی نوعی خوداظهاری است که طی آن مودی مالیاتی علاوه بر اظهار درآمد خود بدون دخالت سازمان مالیاتی شخصا مالیات خود را تشخیص و پرداخت می‌نماید. در اغلب موارد در این روش سازمان مالیاتی اظهارنامه تسلیمی و مالیات پرداختنی را قبول می‌نماید و مجدداً به آن رسیدگی نمی‌شود. بلکه اظهارنامه‌ها به طور انتخابی و تصادفی حسابرسی می‌شوند و جریمه‌هایی برای کم‌اظهاری مالیات وضع می‌گردد. [۲۷]

قرائن مالیاتی: قرائن مالیاتی عبارتست از عواملی که در هر رشته از مشاغل با توجه به موقعیت شغل برای تشخیص درآمد مشمول مالیات به طور علل‌الراس به کار می‌رود و فهرست آن به شرح زیر است:

۱. خرید سالانه؛
۲. فروش سالانه؛
۳. درآمد ناویژه؛
۴. میزان تولید در کارخانجات؛
۵. ارزش حق واگذاری محل کسب؛
۶. جمع کل وجوهی که بابت حق التحریر و حق الزحمه و وصول عوارض و مصرف تمبر عاید دفترخانه اسناد رسمی می‌شود یا میزان تمبر مصرفی آنها؛
۷. سایر عوامل به تشخیص کمیسیون تعیین ضرایب؛

ضرایب مالیاتی^۸: ضرایب مالیاتی عبارتست از ارقام مشخصه‌ای که حاصل ضرب آنها در قرینه مالیاتی در موارد تشخیص علی‌الرأس، درآمد مشمول مالیات تلقی می‌گردد. [۳۴]

اشخاص مشمول مالیات: اشخاص زیر مشمول پرداخت مالیات می‌باشند:

۱. کلیه مالکین اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی نسبت به اموال یا املاک خود واقع در ایران طبق مقررات باب دوم.
۲. هر شخص حقیقی ایرانی مقیم ایران نسبت به کلیه درآمدهایی که در ایران یا خارج از ایران تحصیل می‌نماید.
۳. هر شخص حقیقی ایرانی مقیم خارج از ایران نسبت به کلیه درآمدهایی که در ایران تحصیل می‌نماید.
۴. هر شخص حقوقی ایرانی مقیم ایران نسبت به کلیه درآمدهایی که در ایران یا خارج از ایران تحصیل می‌نماید.
۵. هر شخص غیرایرانی (اعم از حقیقی یا حقوقی) نسبت به درآمدهایی که در ایران تحصیل می‌نماید و همچنین نسبت به درآمدهایی که بابت واگذاری امتیازات یا سایر حقوق خود و یا دادن تعلیمات و کمک‌های فنی و یا واگذاری فیلم‌های سینمایی (که به عنوان بها یا حق نمایش یا هر عنوان دیگر عاید آنها می‌گردد) از ایران تحصیل می‌کنند.

[۳۴]

فرار مالیاتی^۹: هر گونه تلاش غیرقانونی به منظور پرداختن مالیات مانند ندادن اطلاعات لازم در مورد عواید و منافع مشمول مالیات به مقامات مسئول، فرار مالیاتی خوانده می‌شود. تعریف فرار مالیاتی برای انواع مالیاتها یکسان است. هدف اصلی در بی‌تمایلی به پرداخت مالیات، فعالیتی غیرقانونی است. [۳۸]

^۸Tax Coefficients.

^۹Tax Evasion.

فرار مالیاتی یک نوع تقلب است که به طور خاص علیه یک نهاد اقتصادی دولتی صورت می‌گیرد. دولت ساختار و سطح مالیات‌ها را تعیین و نحوه نظارت و سازوکار لازم برای دریافت آن را در نظر می‌گیرد. [۴۱]

فرار مالیاتی ممکن است به طرق زیر انجام شود: عدم ذکر درآمد مشمول مالیات یا معاملات در اظهارنامه‌ها و اطلاعات مالیاتی، گزارش هزینه‌های قابل کسر به میزان اضافی، خودداری از تسلیم اظهارنامه معاملات ساختگی یا کاستن از رقم بدهی مالیاتی با توسل به اظهارات خلاف واقع یا نمایش خلاف واقع مسائل عنصر خلاف قانون وجه تمایز فرار مالیاتی از ترفندهای قانونی به منظور اجتناب از پرداخت مالیات. [۳۶]

اجتناب مالیاتی^{۱۰}: تمایز مفهومی بین فرار مالیاتی و اجتناب از مالیات به قانونی یا غیرقانونی بودن رفتار مودیان مرتبط می‌شود. اجتناب مالیاتی، اقدامی برای کم کردن تعهدهای مالیاتی فرد با دورزدن قانون یا استفاده کامل از ظرایف قانونی است، اما تقلب یا فرار مالیاتی غیرقانونی، مبادرت عمدی به اعمال خلاف قانون مانند گزارش غیرواقعی درآمد و فروش، کسورات و تنظیم اظهارنامه‌هاست. خط مشی راهبردی نظام مالیاتی در شرایط آرمانی باید قابلیت مقابله با هر دو نوع فرار مالیاتی را داشته باشد. [۴۱]

تبانی: کلمه فساد^{۱۱} از ریشه لاتینی (rumpere) به معنی شکستن یا نقض کردن است و آنچه که شکسته یا نقص می‌شود، می‌تواند یک شیوه رفتار اخلاقی یا اجتماعی و یا مقررات اداری باشد. می‌توان تبانی را به عنوان فعالیت غیرقانونی یک فرد دولتی جهت دستیابی بالاتر به منافع شخصی تعبیر نمود.

تمکین مالیاتی^{۱۲}: پایبندی داوطلبانه به متن و روح قانون مالیاتی. [۴۱]

^{۱۰} Tax Avoidance.

^{۱۱} Corruption.

^{۱۲} Tax Compliance.

منظور اینست که مودیان قوانین مالیاتی کشور را به چه میزان رعایت می‌کنند (یا رعایت نمی‌کنند). این رعایت از جمله شامل اعلام درآمد، تسلیم اظهارنامه و پرداخت بدهی مالیاتی در زمان مقرر است. [۳۲]

شکاف مالیاتی^{۱۳}: تفاوت بین مالیات وصول شده و آنچه که طبق قانون باید وصول شود. شکاف مالیاتی شامل فرار مالیاتی، مالیتهای معوقه (مالیتهایی که اظهار شده‌اند ولی پرداخت نشده‌اند)، خطای مودیان در اظهار و پرداخت مالیات، خطای ممیزین در تشخیص و دریافت و موارد دیگر است. معمولاً هر اندازه شکاف مالیاتی عمیق‌تر باشد تغییرات بنیادی‌تر در راهبرد مورد نیاز است. [۴۱]

فرهنگ مالیاتی^{۱۴}: فرهنگ مالیاتی را می‌توان مجموعه‌ای از طرز تلقی، بینش و عکس‌العمل اشخاص در قبال سیستم مالیاتی دانست این طرز تلقی به طور قطع با یک قانون مناسب و نیز عملکرد ماموران مالیاتی در بکارگیری قانون در مراجعه به مودیان نقش اساسی دارد. مسلم است فرهنگ مالیاتی متأثر از فرهنگ عمومی جامعه است و چگونگی روابط مردم یک جامعه متأثر از عوامل ایدئولوژیکی، سیاسی و اقتصادی آن جامعه است. بدیهی است که سطح دانش، فرهنگ آرمان‌ها، ارزش‌های سیاسی و اجتماعی عوامل مهمی هستند که فرهنگ مالیاتی جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهند. [۳۵]

وقفه مالیاتی^{۱۵}: فاصله زمانی میان زمان مقرر پرداخت مالیات و پرداخت واقعی آن. وقفه‌های مالیاتی به دو دسته قانونی و غیرقانونی تقسیم می‌شوند: در وقفه قانونی، از طرف قانون به مودی مالیاتی اجازه تاخیر در پرداخت مالیات داده می‌شود و مودی مشمول هیچ‌گونه جریمه‌ای نمی‌شود. وقفه غیرقانونی از اتمام مهلت وقفه قانونی زمان پرداخت واقعی

^{۱۳}Tax Gap.

^{۱۴}Tax Culture.

^{۱۵}Tax Break.